

Liturgiesuggesties voor de Kerkenactie Solidaridad 2018

Voorwoord

Cacaoboeren in Ghana kunnen amper rondkomen – en dat terwijl de vraag naar chocolade nog nooit zo groot is geweest! Solidaridad wil hier een duurzaam verschil in maken door een nieuwe generatie cacaoboeren te helpen om meer te produceren, zonder schade voor mens en milieu.

Wij willen u en uw geloofsgemeenschap van harte uitnodigen om betrokken te zijn bij ons cacao-project in Ghana, door aandacht te geven aan ons werk tijdens uw vieringen en samenkomsten. Om u hierbij te ondersteunen maakten we deze liturgiemap, die u kunt gebruiken bij het samenstellen van een viering. Hierin vindt u:

- Meer achtergrondinformatie over het cacao-project;
- Een getuigenis van Patience Normenyo (25), over welke verandering het project concreet brengt;
- Teksten uit de Bijbel en uit de encycliek *Laudato si'* van paus Franciscus;
- Gebeden en liederen.

Bedankt voor uw steun in 2017!

Vorig jaar leidde uw inzet voor onze koffiecampaagne tot de fantastische opbrengst van meer dan €50.000,-. Hartelijk dank daarvoor. Dit bedrag zetten we in om ons koffieprogramma uit te breiden in Mexico en Peru zodat we nog meer koffieboeren kunnen helpen een eerlijk inkomen te verdienen voor hun gezin.

Steunt u ons ook dit jaar?

Wij hopen ook dit jaar weer op uw steun. Geef tijdens de collecte of via NL05 TRIO 0212 1854 11 onder vermelding van Kerkenactie 2018 en draag bij aan de toekomst van 10.000 jonge cacaoboeren.

Wij danken u bij voorbaat voor uw blijvende betrokkenheid bij het werk van Solidaridad en wensen u mooie en inspirerende vieringen toe!

solidaridad.nl/kerkenactie.

Inleiding

Houdt u ook zo van chocolade? De meeste mensen vinden het heerlijk en daardoor stijgt de vraag naar cacao explosief. Cacaoboeren in Ghana werken keihard om ons van die cacao te voorzien. Maar de cacaoproductie loopt terug en veel boeren leven in bittere armoede. Om te zorgen dat deze en volgende generaties kunnen blijven genieten van chocolade, werkt Solidaridad samen met jonge cacaoboeren aan een duurzame oplossing en toekomst.

De chocoladekloof

Terwijl de vraag naar cacao- en chocolade elk jaar groeit, daalt de productie. Dit komt doordat boeren traditionele landbouwmethoden gebruiken, waardoor de grond volledig wordt uitgeput en daardoor steeds minder opbrengt. Een toekomst als cacaoboer zien veel Ghanese jongeren dan ook niet zitten. Zij trekken naar de steden, waar vaak werkloosheid en een onwaardig bestaan op hen wacht. Het platteland loopt leeg en de cacaoproductie neemt verder af. Solidaridad en haar partners veranderen deze uitzichtloze situatie met het MASO-programma in een geweldige kans voor Ghana's volgende generatie.

MASO-programma 'tilt' jonge cacaoboeren op

Met het MASO-programma werkt Solidaridad aan de toekomst van cacaoteelt en van Ghanese jongeren. MASO betekent 'optillen' in de lokale taal Akan. Het doel: jongeren weer enthousiast maken voor een carrière als cacao-ondernemer. Dat doen we door jonge onafhankelijke cacaoboeren op te leiden, waarbij ze leren om meer cacao te produceren op een milieuvriendelijke manier. Zij werken zo aan een menswaardig bestaan en leren een leiderschapsrol te vervullen in hun gemeenschap.

Uw steun is noodzakelijk

Met uw donatie werkt u mee aan een duurzame cacaoproductie en de strijd tegen werkloosheid onder jongeren in Ghana. Zo kan iedereen, nu en in de toekomst, blijven genieten van een lekker en goed stuk chocolade. Helpt u mee?

Getuigenis

Patience Normenyo (25) is een van de duizenden jonge mensen die de cacaoproductie in Ghana nieuw leven inblazen. Dit is haar verhaal.

“Ik moest stoppen met de middelbare school, om mijn ouders te helpen bij de cacaoproductie. We zagen de oogst steeds verder verminderen en leefden in armoede. Andere jongeren uit mijn dorp gingen naar de stad, op zoek naar een betere toekomst. Maar ook zij vonden geen werk.

Toen het MASO-programma naar mijn dorp Tweapease kwam, meldde ik me direct aan voor de cacao-academie. Hier leerde ik hoe je cacao moet produceren op een milieuvriendelijke manier en hoe je daarmee de cacao-oogst verbetert, ook op de lange termijn. Daarnaast kregen we leiderschapstrainingen.”

De nieuwe vaardigheden van Patience openen deuren. Zo koos de Ghana Cocoa Board (toezichtorganisatie voor een gezonde cacaoproductie) Patience uit honderden sollicitanten om handbestuiving uit te voeren; een techniek die de cacao-opbrengst verhoogt. Na een jaar werd ze gepromoveerd tot coördinator. Dit doet ze naast haar werk op de cacao-boerderij van haar ouders, waar de cacao-oogst sinds de opleiding van Patience flink is verbeterd. Patience: “Ik wil een rolmodel zijn voor jongeren in Tweapease. Als ik hard werk en financieel onafhankelijk ben, kan ik anderen ook enthousiast maken over het werk in de cacao”.

Liturgiesuggesties

Ter inleiding

In onze omgang met de aarde is er vaak een beweging te zien van **verwondering** - hoe mooi alles is -, **inkeer** - hoeveel onrecht er is en onze rol daarin -, en **hoop** - dat dit niet het einde van het verhaal is en dat we een verschil kunnen maken -. Eenzelfde beweging zie je door de Bijbel heen gaan. Om dit te weerspiegelen is er dit jaar voor gekozen om de liturgiesuggesties te verdelen onder deze thema's.

Verwondering

"De Heer kon anderen uitnodigen te letten op de schoonheid die er in de wereld is, omdat Hijzelf in voortdurend contact stond met de natuur en daaraan een aandacht vol genegenheid en verwondering besteedde. Wanneer Hij iedere hoek van zijn land doorkruiste, hield Hij stil om de door zijn Vader gezaaide schoonheid te aanschouwen en nodigde Hij zijn leerlingen uit te beseffen dat de dingen een goddelijke boodschap bevatten: "Slaat uw ogen op en kijkt naar de velden; ze staan wit, rijp voor de oogst (Joh. 4, 35)". "Het Rijk der hemelen lijkt op een mosterdzaadje, dat iemand op zijn akker zaaide. Weliswaar is dit het kleinste zaadje, maar wanneer het is opgeschoten, is het groter dan de andere tuingewassen: het wordt een boom" (Mat. 13, 31-32).

Laudato Si'97

Lied

Psalm 8

1. HEER, onze Heer, uw naam is hoog verheven.

Hoe indrukwekkend schiep U al het leven!

U maakt uw luister wereldwijd bekend.

De hemel laat ons weten wie U bent.

2. De eerste woordjes die een kind kan uiten,
gebruikt U om uw vijanden te stuiten.

De kleuter is, wanneer hij met U praat,
een wapen dat de tegenstand verslaat.

3. Ik, sterveling, kan bijna niet geloven
dat U de maan en sterren schiep daarboven.

Wat is een mens dan onbeduidend klein.

Hoe kan het dat U toch zijn God wilt zijn?

4. U schiep de mensen haast als hemelingen,

met eer en luister wilt U hen omringen.
U geeft uw scheppingswerk in hun beheer;
uw hand legt alles aan hun voeten neer.

5. De mens heerst over vee en wilde dieren
en over wat zijn weg zoekt in rivieren.
Ja, over wat er diep in zeeën leeft
en wat er hoog boven de aarde zweeft.

6. HEER, onze Heer, uw naam is hoog verheven.
Hoe indrukwekkend schiep U al het leven!
U maakt uw luister wereldwijd bekend.
De schepping laat ons weten wie U bent.

*Op de bekende wijs
berijming van De Nieuwe Psalmberijming
Tekst: Jan Pieter Kuijper
denieuwepsalmberijming.nl*

Gebed

God van de zon en de maan,
van de bergen, dalen en woestijnen,
God van de machtige oceanen, rivieren en meren,
God van alle schepselen die leven in de zeeën
en vliegen in de lucht,
van elk levend wezen dat groeit en beweegt op uw heilige aarde.

Wij zijn door Christus gevormd tot uw volk,
geroepen om uw schitterend licht te brengen in de wereld.
Als lichaam van Christus zijn wij dragers van de boodschap
dat de schepping gekoesterd moet worden.

U heeft ons de zorg toevertrouwd voor de aarde
die U heeft geschapen.

Help ons de aarde te beminnen en te respecteren,
te herstellen wat we hebben beschadigd.

Geef ons de wijsheid en de passie
om onze geest, hart en manier van leven te vernieuwen.
Mogen wij zo worden tot het mosterdzaadje in onze wereld,
dat zorgt voor een ecologische bekering
en dat zich verspreidt over alle hoeken van de aarde.

Voor het welzijn van ons en van alle generaties die komen.

We vragen U dit door Christus, onze Heer.

Amen.

Inkeer

“Men kan intussen niet meer met minachting en ironie naar de catastrofale voorspellingen kijken. Wij zouden voor de komende generaties teveel puinhopen, woestijnen en vuil kunnen achterlaten. Het ritme van de consumptie, de verspilling en aantasting van het milieu is de mogelijkheid van de planeet te boven gegaan, en wel zodanig dat de huidige levensstijl, omdat hij onhoudbaar is, alleen maar kan uitlopen op catastrofes, zoals feitelijk al periodiek gebeurt in verschillende streken. De vermindering van de effecten van de huidige onevenwichtigheid hangt af van wat wij nu doen, vooral als wij aan de verantwoordelijkheid denken die degenen die de ergste gevolgen zullen lijden, aan ons zullen toeschrijven.”

Laudato Si' 161

Lied

Als alles duister is

Als alles duister is, ontsteek dan een lichtend vuur,
dat nooit meer dooft, een vuur dat nooit meer dooft.
Als alles duister is, ontsteek dan een lichtend vuur,
dat nooit meer dooft, een vuur dat nooit meer dooft.

Taizé

Gebed

God, wij hebben geprobeerd te heersen over Uw Schepping,
maar wij hebben haar respectloos behandeld.
Geef ons ogen, die zien wat juist is. Ogen, die herkennen wat veranderbaar is.
Ogen, die een vergezicht zien en dromen van een wereld,
waar het goede der aarde eerlijk gedeeld wordt.

Amen

Uit Laudato Si'

Jesaja 58: 6-10

“Is dit niet het vasten dat ik verkies: misdadige ketenen losmaken, de banden van het juk ontbinden, de verdrukten bevrijden, en ieder juk breken? Is het niet: je brood delen met de

hongerige, onderdak bieden aan armen zonder huis, iemand kleden die naakt rondloopt, je bekommeren om je medemensen?

Dan breekt je licht door als de dageraad, je zult voorspoedig herstellen. Je gerechtigheid gaat voor je uit, de majesteit van de Heer vormt je achterhoede. Dan geeft de Heer antwoord als je roept; als je om hulp schreeuwt, zegt hij: 'Hier ben ik'. Wanneer je het juk van de onderdrukking uitbant, de beschuldigende vinger en de kwaadsprekerij, wanneer je de hongerige schenkt wat je zelf nodig hebt en de verdrukte gul onthaalt, dan zal je licht in het donker schijnen, je duisternis wordt als het licht van de middaguur."

Matteüs 5: 14-16

"Jullie zijn het licht van de wereld.

Een stad die boven op een berg ligt,
kan niet verborgen blijven.

Men steekt ook geen lamp aan
om hem vervolgens onder een korenmaat weg te zetten,
nee, men zet hem op een standaard,
zodat hij licht geeft voor ieder die in huis is.
Zo moet jullie licht schijnen voor de mensen,
opdat zij jullie goede daden zien
en eer bewijzen aan jullie Vader in de hemel."

Gebed

God, die ons van harte liefheeft,
WIJ KOMEN TOT JOU MET ONZE ZORGEN.
Om de schade aan onze planeet
HUILEN WIJ, SCHEPPER GOD.
Om de oneerlijke gevolgen voor de armen,
HUILEN WIJ, HERDER GOD.
Om onze blindheid en angsten,
HUILEN WIJ, HEILIGE GOD.
Liefdevolle God,
neem de angsten weg
die ons verlammen
en geef ons de moed
Jouw liefde en gerechtigheid
handen en voeten te geven.

Amen.

Hoop

Jesaja 60: 1

“Sta op en schitter, je licht is gekomen.”

“En toch is niet alles verloren, omdat de mens, die in staat is zich tot het uiterste te verlagen, ook voor het goede kan kiezen en kan herleven, ondanks de psychologische en maatschappelijke conditionering die hem wordt opgelegd. Hij is in staat eerlijk naar zichzelf te kijken, de eigen oververzadiging te onderkennen en nieuwe wegen naar ware vrijheid in te slaan. Er bestaan geen systemen die de openheid voor het goede, de waarheid en de schoonheid, én het vermogen hen gestalte te geven, volkomen te niet kunnen te doen. Dit vermogen is immers door God in ons hart gelegd. Ieder mens in deze wereld vraag ik zijn eigen waardigheid niet te vergeten en niemand heeft het recht hem deze waardigheid te ontnemen.”

Laudato Si'205

Lied

Weinig is veel

Weinig is veel in de handen van Jezus,
kleine gebaren van liefde zijn sterk.
Groot is de zegen als God aan het werk is:
minder wordt meer, door de hand van de Heer.

De mensen zaten hongerig
bij Jezus in het gras.
Hij zegende en brak het brood,
het beetje dat er was.

Hij gaf het aan de mensen
en zij deelden met elkaar.
het wonder van de overvloed
begint als klein gebaar.

Weinig is veel in de handen van Jezus,
kleine gebaren van liefde zijn sterk.
Groot is de zegen als God aan het werk is:
minder wordt meer door de hand van de Heer.

Wij stoppen zaadjes in de grond
die dood lijken te gaan.
Maar wacht maar tot de lente komt
en hier weer bloemen staan.

Wij werken op de aarde
en wij doen wat God bedacht.
En op een dag draagt alles vrucht,
want God heeft groot gedacht.

Weinig is veel in de handen van Jezus,
kleine gebaren van liefde zijn sterk.
Groot is de zegen als God aan het werk is:
minder wordt meer door de hand van de Heer.

Schrijvers voor Gerechtigheid
Van het album 'Licht aan'
Ook te beluisteren via schrijversvoorgerechtigheid.nl

Franciscaner zegenbede

Moge God ons zegenen met onrust
over gemakkelijke antwoorden, halve waarheden en oppervlakkige relaties,
zodat er diepgang moge zijn in onze harten.

Moge God ons zegenen met boosheid
over onrechtvaardigheid, onderdrukking en de uitbuiting van mensen,
zodat we mogen werken voor rechtvaardigheid, vrijheid en vrede.

Moge God ons zegenen met tranen
te plengen voor hen die lijden door pijn, verstoting, honger en oorlog,
zodat we onze handen zullen uitstrekken tot troost om pijn in vreugde te veranderen.

Moge God ons zegenen met voldoende dwaasheid
om te geloven dat we verschil kunnen maken in deze wereld,
zodat we kunnen doen waarvan anderen zeggen dat het onmogelijk is.

Amen.